Algemene beschouwingen Begroting 2025-2028 PRO Eijsden-Margraten

Beste voorzitter, allereerst wil ik mijn dank uitspreken. Dank aan de ambtelijke organisatie voor het opstellen van de begroting en het beantwoorden van maar liefst 400 vragen en dank aan de andere fracties en het college voor de dialoog van vorige week om deze week tot een besluit voor de begroting te komen.

Vanavond richten we onze blik op de toekomst van onze gemeente Eijsden-Margraten in 2025 en verder. Met een progressieve visie hoe onze gemeente op een duurzame en inclusieve manier vooruit kan gaan. Een gemeente waar iedereen kan en mag wonen: jong of oud, arm of rijk, 'van hier', Hollander, of nóg verder weg en mens of dier. Een gemeente waarin we rekening houden met natuur en een diverse samenleving door verder te kijken dan dat wat in programma's staat vastgelegd. Franklin vertelt hier meer over in relatie tot natuur, landschap en klimaat. Wiel vanuit wonen en verkeer en vervolgens vertel ik meer vanuit het perspectief van de samenleving.

Natuur, landschap en klimaat

"Bedenk dat niets qua voorbereiding moeilijker, qua succes twijfelachtiger en qua uitwerking

gevaarlijker is dan zich opwerpen als iemand die vernieuwing wil doorvoeren. Want hij die dit doet, heeft hen die van de oude toestand profiteren tot vijand, terwijl hij slechts lauwe verdedigers vindt in hen die van de nieuwe toestand zouden kunnen profiteren. Een lauwheid die () gedeeltelijk voortkomt uit het wantrouwen van de massa die niet werkelijk gelooft in iets nieuws totdat zij het ervaren hebben. Zo komt het dat zijn opponenten iedere kans grijpen om de vernieuwer vurig aan te vallen en de anderen hem slechts halfslachtig verdedigen."

Wie denkt dat deze kreet recent is geuit, zit er goed naast. Hij komt namelijk uit de pen van Niccolo Machiavelli, die leefde van 1469 tot 1527! En ik heb dit citaat uit het boek van Bart Bakker "Anders denken, anders doen in het Sociaal Domein". U kunt zich voorstellen, meneer de voorzitter, dat zowel het citaat als de titel van het boek mij danig triggerde, want hoe duidelijk zag ik de lijnen lopen van de 15e eeuw naar het heden in onze gemeente Eijsden-Margraten. PRO heeft in de afgelopen twee en een half jaar voorstellen gedaan waar door de raad in meerderheid huiverachtig op werd gereageerd. Of traag. Ik denk aan ons pleidooi om de woningbouw inclusiever te maken, en duurzaam. Om daarbij ook te denken aan andere, ook alternatieve woonvormen. Of aan het faciliteren van verantwoorde agrarische bedrijvigheid. Of aan het opvangen van kwetsbare groepen vluchtelingen. Ons ijveren voor een ruimhartige vorm van burgerparticipatie stuit op uitstel en op inperking. In een eerdere fase hebben we Geluk als toetssteen voor een goed beleid willen doorvoeren, waarop met ongeloof en wat lacherig werd gereage erd. Zo progressief kan je onze voorstellen niet noemen, want veel gemeenten zijn ons hierin al voorgegaan. PRO is hierin misschien wel conservatief: terug naar de oude kleinschaligheid, liefde en respect voor je land, voor je

omgeving, voor je bodem, voor de natuur – zich uitend in trots en verantwoordelijkheid. En daar mag gerust in deze tijd van verlies aan biodiversiteit en klimaatverandering aan worden toegevoegd: het gevoel van urgentie, dat vraagt om een radicale omslag in ons denken en doen. Wij dienen daarom een motie in om bij nieuwe huisvestingsinitiatieven ook te denken aan de huisvesting van onze medebewoners, namelijk de vogels. Ik verwijs naar onze motie Natuurinclusief bouwen voor mens en dier.

Onze gemeente is rijk. Dan doel ik niet op het gemiddeld inkomen van onze burgers (we noemen dat al gauw cittaslow), maar veeleer op wat ons in de schoot geworpen is: een prachtig landschap, een mooie natuur, onze gebruiken en tradities en het ongelooflijk grote aantal rijksmonumenten binnen onze gemeente. Daarnaast de vele panden en ensembles die als gemeentelijk monument dienen te worden aangemerkt en dit tot 2011 ook waren. Maar zijn we er wel trots op? Worden monumenten niet kapot gerestaureerd? Krijgt de lijst gemeentelijke monumenten eindelijk eens body? Halen we verdwenen deskundigheid weer in huis? PRO is daarom blij dat in de loop van volgend jaar weer een goed geschoolde ambtenaar zal worden aangesteld. Ons advies: een fulltimer en het liefst morgen al. Want bouwcriminaliteit en onwetendheid zijn onder ons.

Tot slot: de raad moet weer in staat gesteld worden om duidelijke kaders te stellen en regie te houden. Vandaar onze motie De raad in control op richtlijnen. Waardoor de raad tijdig op de hoogte wordt gesteld van de voortgang bij bouwprojecten. Dus niet achteraf, maar op actuele momenten. Dit, gecombineerd met ons amendement Richtlijn Grondverwerving, waardoor uitgaven boven de € 500.000,- tevoren aan de raad worden voorgelegd zodat wensen en bedenkingen tijdig kunnen worden geuit.

Wonen en verkeer,

Mijnheer de voorzitter,

De eerste zinnen in het bestuursakkoord luiden.‘Goed leven in elke kern’. De slogan voor de komende 4 jaar maar óók voor die stip heel ver op de horizon. Waarbij we verantwoordelijkheid moeten nemen voor ‘lokaal én verder weg’ en ‘voor nu én later’

Wonen is een grondrecht, dat geldt voor een ieder die zich op Nederlands grondgebied bevindt. Dit recht staat echter in sterke mate onder druk.

Velen, waaronder talrijke starters, kunnen geen woning vinden of kunnen die vanwege de buitensporige prijsontwikkelingen niet betalen. De aantallen waarop Eijsden-Margraten kan worden aangesproken waren vorig jaar nog 750, waarna 1000 in beeld kwam en volgens de laatste berichten nu 1400. Onze VRAAG is dan nu: praten we over te realiseren woningen of hebben we het over plancapaciteit, die een theoretisch bestand vertegenwoordigt?

Al in een eerder stadium hebben wij ons verbaasd over de genoemde doelgroepen waarvoor gebouwd zou moeten worden. We treffen dan de oer-traditionele gezinssamenstellingen aan, voorbij gaand aan het feit dat 31 procent van de huidige huishoudens bestaat uit eenpersoons huishouden. Waar zijn die gebleven? En de 30 procent sociale en betaalbare huur en koop? Kunnen we ons zo makkelijk onder de aangedragen motieven en argumenten uit maken, met het excuus dat de bouwers die niet willen bouwen omdat ze verlies opleveren? Of heeft de wethouder gelijk

wanneer hij beweert dat er in onze gemeente geen behoefte bestaat aan deze woningen? Wat wij ernstig betwijfelen. Dus onze VRAAG: komt Eijsden-Margraten ermee weg dat er niet wordt voldaan aan de 30 procentnorm? Om dit te voorkomen willen wij een motie indienen om die normering toch te halen zoals in de Woondeal mee is ondertekend.

Het Planbureau voor de Leefomgeving kwam zeer recent met de waarschuwing dat tijdelijke woningen in hun aard echt tijdelijk zijn, met andere woorden: dit type woning is geen echte woning, maar eerder een doorgangshuis, geschikt voor, inderdaad, tijdelijk gebruik. Dit legt wel gewicht in de schaal en beïnvloedt uiteindelijk de hoogte van de opgave.

Tenslotte, meneer de voorzitter, zien we in de schriftelijke beantwoording van de vragen wederom de veronderstelling dat wij als overheid geen voorschrift kunnen opleggen aan initiatiefnemers om te voldoen aan eisen van duurzaamheid, zoals daar zijn bio-based materialen en regenwateropvang voor een grijs circuit. Nog steeds houdt de wethouder vast aan zijn verkeerde inschatting dat dit de bouw duurder maakt, dit is niet zo, en het Bouwbesluit niet toestaat strengere eisen op te leggen, dit is ook niet zo, omdat de Omgevingswet uitdrukkelijk deze normstelling mogelijk maakt. Logisch toch. Nu stikstof anders roet in het eten gooit en de urgentie alleen door blinden niet wordt gezien?

Voorts wil ik de motie aankondigen over onverharde wegen waar wij een bezuiniging kunnen bewerkstelligen die wij nauwelijks zullen merken. En een motie over het laden van electrische auto's voor mensen die geen oprit hebben. Bovendien een amendement inzake de tabel over woningbouwlocaties in de begroting. De raad zou er vervolgens niets meer over te zeggen hebben als wij de begroting zouden goedkeuren. Die tabel hadden wij graag uit de begroting willen hebben en als informatieve bijlage toegevoegd. Voorts wil ik jullie er nog op wijzen dat wij maar 4 natura 2000 gebieden hebben. Wees hier zuinig mee in U overwegingen om woningbouwprojecten in deze buurten te beoordelen.

Dan geef ik nu het woord aan mijn collega Franklin Boon.

Samenleving

Voorzitter, onze gemeente is rijk aan verbondenheid en traditie. Mensen kennen en helpen elkaar, vinden elkaar via verenigingen, tradities en gemeenschappelijke waarde. Maar juist daarin schuilt een risico, namelijk dat we vergeten dat niet iedereen deze voorspoed en verbondenheid ervaart. Denk aan de LHBTQIA+ gemeenschap, vluchtelingen die van Nederland hun nieuwe thuis proberen te maken, aan ouderen én jongeren die met eenzaamheid kampen en aan de inwoners die in armoede leven.

PRO is geschokt door de mate waarin acceptatie van diversiteit achteruit holt. De gemeente heeft op verzoek van inwoners uitvoering gegeven aan een goed initiatief: het regenboogpad. Op social media zien we echter Andrew-Tate-achtige reacties, die laten zien dat terwijl iedereen vrij is om zichzelf te zijn, dit niet altijd gevoeld wordt. Daarom vraagt PRO zich af kunnen we als gemeente geen sterker beleid ontwikkelen dat iedereen welkom is en zichzelf mag zijn? Daarom dienen we een **motie** in voor een inclusief regenboogbeleid.

En vluchtelingen hebben onze aandacht nodig op dit moment. We hebben te maken met een kabinet dat het strengste migratiebeleid ooit wil voeren. Maar dat betekent niet dat het Rijk gemeenten mag dwingen om mensenrechten te schenden. Hoewel de burgemeester erop vertrouwt dat het kabinet geen (internationale) wetten gaat overtreden, bouwt PRO liever zekerheid in. Daarom dienen we een **amendement** humaan terugkeerbeleid in. De minister Asiel en Migratie is van plan om de Spreidingswet en de verplichting voor gemeenten voor het huisvesten van statushouders af te schaffen. Hiermee lossen we geen problemen op, maar wordt alleen grotere chaos gecreëerd, daarom dienen we een motie in voor de opvang van asielzoekers en huisvesting van statushouders.

Voorzitter, vorig jaar hebben we een motie aangenomen om te onderzoeken of lastenverlichting voor huishoudens net boven de bijstandsnorm mogelijk is. Pas vorige week hoorden we dat dit niet mogelijk is. Verontrustend genoeg leeft 1,9% van de inwoners van Eijsden-Margraten in armoede, dat zijn 495 mensen die dagelijks moeten overleven. Slechts 7 mensen maken gebruik van de voedselbank. We zijn blij dat naar aanleiding van de motie van PRO en CDA in 2022 het college stappen onderneemt om de toegankelijkheid te verbeteren en mogelijk een uitgiftepunt voor het Heuvelland te openen. Onze **vraag** aan het college is wel: het duurt lang om tot mogelijke oplossingen te komen, kan hier vaart in worden gemaakt? En worden de inwoners die nu in armoede leven voldoende ondersteund het hoofd boven water te houden, zodat mensen deze winter geen keuze hoeven te maken tussen warmte en voedsel?

En voorzitter, en daarnaast zijn we allemaal inwoners van deze gemeente. Burgers. En net als jij en ik wil die burger zich gezien en gehoord voelen. Serieus genomen worden. Zacht uitgedrukt maakt PRO zich hele grote zorgen over de mate waarin dit gebeurt. De basis lijkt niet op orde. Zeker als een van de wethouders blijft benadrukken dat hij dit niet van plan is, dat dit te kostbaar is en te veel tijd kost. Zo voelt de burger zich zeker niet serieus genomen. Inspraak is een vanzelfsprekendheid. Dat vind PRO ook. Daarom dienen wij een gelijknamige **motie** in om het college en met name de betreffende wethouder hiertoe aan te sporen dit serieus te nemen.

Voorzitter, laten we samenwerken aan een gemeente waarin iedereen zich thuis voelt, waar niemand aan de zijlijn hoeft te staan. Een gemeente waarin inclusie, menselijkheid en inspraak meer zijn dan idealen

Voorzitter, als PRO staan wij voor een positief kritisch geluid. Terugkijkend op de afgelopen periode dan zien wij dat toezeggingen niet worden nagekomen, dat moties van oppositiepartijen niet snel worden opgepakt, een wethouder voert nieuwe ideeën liever aan de pers dan aan de raad. Dat maakt het moeilijk om positief te blijven.

Maar zoals Kamala Harris stelde: *we're not going back*, en laten wij dat ook niet doen. Een nieuw jaar met nieuwe kansen om het beter te doen. We kijken uit naar de aanpak van de nieuwe wethouder: hoe gaat zij de uitdagingen van haar voorganger aanpakken? Zorgen dat wat in 2024 niet kwam, zoals de subsidieregeling en een visie kunst en cultuur, in 2025 wel naar de raad komt? En wordt burgerparticipatie de topprioriteit van de wethouder met dit in zijn portefeuille? Hoe zorgt de langstzittende wethouder dat hij de raad serieus neemt, in plaats van eerst de pers in te schakelen? En kan hij toezeggen dat de eerste bullet van de strategische grondaankopen ten behoeven van natuur en landschap verwijderd worden uit de begroting?

Voorzitter, *a new way forward* is wat PRO deze gemeente toewenst. Deze winter nog spreken we in de kerntakendiscussie hoe wij als gemeente het risico van de onduidelijkheid van het Rijk moeten gaan dragen. Tijd voor een goed gesprek. We kijken uit naar de lente waarin we ontdekken hoe Rechten van de Natuur in onze gemeente kan worden ingezet. De zomer, waarin vluchtelingen conform huidige wetgeving hun plekje krijgen en Donald Trump niet naar Margraten komt, de herfst en volgende winter waarin de omgevingsvisie hopelijk vorm krijgt. En natuurlijk heel 2025 en verder waarin mens, dier en natuur centraal staan in Eijsden-Margraten.